

izpričuje sokolske vrline, ki so: zvestoba, vztrajnost, pogum in moč! — Kolikor slovenskih Sokolov še ni pod orožjem, pridejo ob sedanjem naboru na vrsto.

Novi dvekranski bankovci. Avstro-ogrsko banka izda namesto dosedanjih bankovcev nove dvekranske bankovce, ki bodo večji, z lepšim tiskom in lepšo risbo ter mnogo skrbnejše izdelani. Tudi papir bo mnogo trpežnejši in bo s tem odpravljena hiba starih bankovcev, ki so trpeli zaradi slabega papirja jako kratek čas.

Podraženje užgalic. Državna zveza deželnih društev trafikantov je sklenila, da zviša, v podrobnosti razprodaji zaradi podraženja užgalic sedanjo ceno od 2 vinarjev na 3 vinarje.

Število mohamedancev. Turška se trudi, da dobi njena vojna z Rusijo značaj svete vojne, da dobi na ta način pomoč vseh mohamedancev. Če bi se Turčiji posrečil račun, potem bi bila vojna za njo veliko ugodnejša, ker mohamedancev je okoli 140 milijonov, in sicer: v Rusiji 14 mil., v francoskih kolonijah 12 mil., v angleških 78 mil., na Turškem 17 mil., v Perziji 8 mil. in v Afganistanu 4 mil. Skupno torej 133 milijonov.

Najstarejši vetrni mlini na svetu so mooski vetrni mlini, v neposredni bližini starega egiptovskega primorskega mesta Aleksandrije. Mlini, ki so jih že stari Egipčani rabili za izdelovanje moke, so stari okoli 3000 let in so deloma še dobro ohranjeni. Zgodovinska zasledovanja so dognala, da stari Egipčani niso iz svojih žit izdelovali samo moko, temveč da so jih porabljali tudi za pripravljanje žitne kave. Zlasti so napravljali to kavo iz ječmena, ki se je pralil in z vodo prekuhal. Ječmen, ki je bil torej že pri neomikanih ljudstvih starega sveta udomačen, je tudi v novjšem času zopet posvedočil svoj stari sloves. To najbolje spričuje po vsem svetu razširjena Kathreinerjeva Kneippova sladna kava, ki se napravlja iz osladerjenega ječmena. Ime sladna kava pa velja le za izdelek, ki se resnično napravlja iz slada. Sladarjenje ali kaljenje ječmena pa učinkuje, da se poprej ne razkroje pričuvene snovi ječmenovega zrna izpremene v razkrojne, lahko prebavne redilne snovi, dočim človeški organizem neosladarjeni ječmen le težko prebavlja. Kathreinerjeva Kneippova sladna kava se more napravljati le iz najboljšega kalivega ječmena in se ji poleg tega na preizkušan način podeli priljubljena kavi podobna aroma. Zatorej jo tudi razvajeni ljubitelji kave na vsem svetu, ljudstva vseh jezikov in narodov radi pijo.

Novi papežev državni tajnik. Kardinal Peter Gasparri, ki ga je papež Benedikt XV. imenoval za državnega tajnika po smrti kardinala Ferrate, je eden najboljših poznavalcev kanoničnega prava ter se je posebno izkazal v komisiji, ki ji je bila poverjena kodifikacija kanoničnega prava. Mirnega značaja in živahnega uma si je pridobil mnogo zaslug tudi kot profesor na katoliškem zavodu v Parizu, kjer mu je bil kolega znani abé Loisy, ki je postal znan šele zaradi interdikt, ki ga je proti njemu izrekel papež Pij X. Dan pred konklavom se je stavilo Gasparrija med one tri ali štiri kandidate, za katere so veljale iste šanse, ki bi jih bil imel pokojni kardinal Rampolla. — Novi državni tajnik ima 62 let ter je kardinal iz leta 1907.

Važna razsodba v jezikovnem pogledu. Na zaslišanju pred sodiščem v Rumburgu v neki kazenski stvari je neka priča izjavila, da ne izpove v nemškem jeziku, da si je priznala, da pozna ta jezik. Zato ji je sodnik naložil globo 20 kron, oziroma 48 ur zapora. Svetovalska komora v Češki Lipi je potrdila to obsodbo z utemeljevanjem, da je odrekavanje izpovedi v sodnijskem jeziku istotoliko, kakor odrekavanje pričanja sploh. Višje deželno sodišče v Pragi je izjavilo, da ne more razsoditi nadzorstvenim potom, ker proti odločitvi svetovalske komore ni nadaljnih pravnih poti. Na to je generalna prokuratura vložila na kasacijsko sodišče ničnostno pritožbo v varstvo zakona in to sodišče je razsodilo v nejavni seji, da se je s sklepom okrajnega sodišča v Rumburgu in s potrdilno razsodbo okrožnega sodišča v Češki Lipi kršil zakon. Zato se obe razsodbi razveljavljata. V utemeljevanju pravi kasacijsko sodišče: V predležem slučaju gre edino le za odločitev v vprašanju, ali je upiranje priče, da ne izpove v nemškem jeziku, v zvezi z zahtevno, naj ga zaslišijo v češkem jeziku, smatrati naravnost za odrekavanje pričanja? To vprašanje je treba zanikati, zakaj sankcija § 160. kazenskega reda se ne da uporabiti na upiranje priče, da ne izpove v kakem gotovem jeziku. Ta odločba zakona grozi s kaznijo le priči, ki se brez zakonitega razloga brani pričati ali položiti pri-

čevalno prisego. Jasn pa je, da upiranje priče, da ne izpove v kakem gotovem jeziku, nikakor ne pomenja potajevanje tega, kar ve o činu obtoženca, da to ni prikrivanje kakega dokazilnega sredstva, nikako oviranje zasledovanja resnice, marveč v najslabšem slučaju le oteževanje postopanja, morda pojav narodnega mišljenja na nepravem mestu. Pobijanje ali preprečanje takih pojavov, pa ni naloga § 160. kazensko-pravnega reda in tudi ne naloga kazensko-pravnega reda sploh.

† Anton pl. Randa. Pokojni učenjak se je rodil leta 1834. v Botrici na Češkem. Leta 1862. je bil imenovan izrednim profesorjem na nemškem vseučilišču v Pragi, leta 1868. pa rednim profesorjem. Predaval je avstrijsko civilno pravo. L. 1882. je predaval na češkem vseučilišču v Pragi. Izdal je celo vrsto znamenitih del, s katerimi se je proslavil v vsem civiliziranem svetu. Pisal je tudi v nemškem jeziku. Leta 1881. je bil imenovan dosmrtnim članom gosposke zbornice. Kmalu na to je bil imenovan članom državnega sodišča, a leta 1904. češkim ministrom za poljedelstvo. Dr. vitez Randa se je še zadnje dni občutil dobro. Dne 5. t. m. je še šel na svoj navadni izprehod, dne 6. pa se je vrnil v Prago s svojega letovišča v Dobřichovici. Tega dne se mu je vtila kri, in konec je bil njegovemu življenju. Pokojnik je bil eden najslavnejših sodobnih Čehov.

Nov zakon o varuštvo otrok. S cesarsko odredbo se je uveljavila novela k splošnemu državljanškemu zakoniku, ki jo je gosposka zbornica sprejela. Obsega predvsem določila o varuštvo otrok. Najnost utemeljuje, ker je zaradi vojne, odsoten velik del moškega prebivalstva in ker je veliko ljudi umrlo. Izpreminjajo se določila o obrokih glede na proglašitev smrti kakor tudi glede na pravice v rodovinskih in varuških zadevah, kar vse je bilo že dolgo potrebno, da se izboljša; končno se izboljšuje tudi postavni red o dedičih. Skrajšali so se obroki za proglašitev smrti. Cesarska odredba odstrani izključitev žensk v gotovih pismenih izkazilih in v pravnih poslih. Rodovinska upravna določila vodi predvsem pomislek, da ni več zaradi vojne mogoče, da se odgodi času primerno varuško pravo; na drugi strani je pa zaradi časovnih dogodkov človeško življenje in urejena vzgoja potomcev za državo in za splošno važnejše, kakor sploh kdaj. Novela obsega več določil, da se izboljša pravno varstvo nezakonskih otrok. Obsega sledeče izpremembe v korist nezakonskim otrokom: priznava se pripadlost k rodovini matere, ime podeli mož matere, zagotove se stroški poroda in prve preskrbe matere in otroka že pred rojstvom, končno se določajo ugodnosti za v očetovi hiši vzgojene nezakonske otroke po očetovi smrti. Novela obsega tudi določila glede na zakonito pravico do dedščine med nezakonskimi otroci in njihovimi starši. Izpremembe določil splošnega državljanškega zakonika vodi tudi namen, da se določila o sprejemu otrok za svoje v interesu otroškega varstva olajšajo, da se tako zagotovi velikim osirotelim in nezakonskim otrokom dom in urejena vzgoja. Starostna meja staršev, kadar lahko izbirajo otroke, se je zato znižala na 40 let. Novela nadalje določa, da sme ženska voditi varuštvo in kuratelo, ustanove se tudi varuški sveti kot oblastvena uvedba. Obsega tudi zasebnopravna določila o varuštvo v zavodih in o generalnem nadzorstvu, ki se pa le določa, če ni na razpolago posameznega varuha.

Rak ni nalezljiva bolezen. Kraljevski angleški zavod za proučevanje raka je po dvanajstletnem preiskavanju dognal, da rak ni nalezljiva bolezen.

Pisma in pošiljke na vojne ujetnike in internirance v sovražnih državah. Z ozirom na mnoga vprašanja, kako je postopati, da dobe v sovražnih državah se nahajajoči ranjeni ali ujeti vojaki in drugi interniranci pisma in pošiljke, opozarjamo interesirance na naslednje določbe: 1. Pisma je odprta in nefrankirana položiti v poštne nabiralnike. Poleg čim mogoče najbolj natančnega naslova ujetnika ali interniranca mora biti na sprednji strani v levem kotu razločno zapisano »Prisonnier de guerre«, na drugi strani pa mora biti zapisano ime in naslov odpošiljalca. Pri pismih, ki poidejo na Rusko, je ime kraja, kamor je pismo namenjeno, zapisati razločno, a z majhno pisavo v spodnji levi kot, da ostane še dosti prostora, prepisati krajevno ime v rusko cirilico. 2. Demarne pošiljke na vojne ujetnike ter internirance na Ruskem, na Srbskem in v Črni gori odpravljajo tudi pomožni urad »Rdečega križa« na Dunaju, I., Jasomirgottgasse 6, toda denar se mu mora poslati izključno v bankovcih tiste države, kjer se ujetnik ali interniranec nahaja. Na Angleško, na Francosko in v Belgijo ni mogoče denarja pošiljati. Če naslov ujetnika ali interniranca

ni popolnoma natančno zapisan, se ne more odposlati ne pisma ne denarja. Paketi se sploh ne morejo pošiljati nikamor.

Vojni davek. Poročajo, da hoče finančno ministrstvo vendarle uvesti nov vojni davek, in sicer v obliki doklade na dohodninski davek. Baje hoče obdavčiti samo dohodke nad 4000 K, in sicer z doklado pol%, ki naj pri dohodkih nad 20.000 K naraste na 4%. Ta davek naj se uvede s § 14.

Razpis pisateljskih nagrad.

Podpisani odbor razpisuje dvojne pisateljskih nagrad, in sicer prvo v znesku 150 (stopetdeset) kron, drugo v znesku 100 (sto kron) za dva spisa pripovedne vsebine, namenjena slovenski mladini.

Vsak spis obsegaj po 6 (šest) tiskanah pol male osmerke, kakršne so knjige, ki jih izdaja »Društvo za zgradbo Učiteljskega konvikta v Ljubljani«.

Vsak spis obsega lahko eno samo povest ali pa več povesti. Vsaki povesti pa bodi vzeta snov iz dobe sedajne vojne.

Vsaki knjigi bodi namen, zbujati v slovenski mladini patriotski čut ter ljubezen do cesarja in domovine, poveljevali junaštvo naših vojakov, navduševati za stalno slovo med avstrijskimi narodi.

Spise je poslati do 15. decembra t. l. na naslov: Juraj Režek, učitelj v Ljubljani, Ključalničarska ulica. — Na spisu ne sme biti pisateljevega imena, nego mora biti to zapisano v posebnem zaviti, ki bodi označen z naslovom dotične povesti.

Za odbor »Društva za zgradbo Učiteljskega konvikta v Ljubljani«, dne 4. oktobra 1914.

Jakob Furlan,

t. č. predsednik.

Juraj Režek,

t. č. tajnik.

Jakob Dimnik,

t. č. blagajnik.

Razgled.

— V Zedinjenih državah Severne Amerike je bilo leta 1911. v vseh šolah od ljudske do univerze vpisanih 20.879.908 dijakov. Vsega učnega osebja je bilo 533.606, med tem 110.329 mož (večinoma na višjih šolah.)

— Štiridesetletnica hrvatske univerze. Dne 12. pret. m. je preteklo 40 let, odkar je hrvatska Alma mater v Zagrebu posvečena in odprta hrvatski mladini.

— Mecen češke Osrednje Šolske Matice. Te dni je umrl v Šakovu na Češkem veleposestnik Anton Svoboda in je češko šolsko družbo določil za svojo univerzalno dedinjo. Vrednost posestva se ceni na 180.000 kron. Po odbitku vknjiženih dolgov dostane čistih nad 100.000 K, ki pridejo šolski družbi kaj v prilog v sedanjih, tudi za take institucije težkih časih.

— Državlani držav, ki se z nami vojskujejo, se ne sprejmejo na dunajsko vseučilišče. Korespondenčni urad: Rektorat dunajskega vseučilišča je razglasil, da se bodoči semester na vseučilišču ne sprejmejo slušatelji državljani tistih držav, ki se z nami vojskujejo.

— Podaniki sovražnih držav — izključeni iz nemških univerz. Saško notranje ministrstvo je na vodstva vseh saških šol izdalo naslednjo odredbo: Podanike onih držav, ki se nahajajo v vojnem stanju z Nemčijo ali Avstro-Ogrsko, t. j. Belgije, Britanske, Francije, Japonske, Črne Gore, Rusije in Srbije, je do nadaljnjega izključiti od pouka. Dovolitev posameznih izjem, ki pridejo v poštev zlasti za Balten, si pridrži notranje ministrstvo.

— V Olomucu ne bo šol. Češki list »Pozor« poroča, da je došlo v Olomuc obvestilo, da bodo tudi nadalje vsa šolska poslopja uporabljena za vojaške namene. Zato letos v Olomucu na srednjih in ljudskih šolah ne bo pouka.

Zahvala.

Ljubljansko učiteljsko društvo je postavilo za Vse Svete mojemu pokojnemu soprogu Jakobu Pretnarju krasen nagrobni spomenik iz črnega kamena. Slavnemu društvu, oziroma njega odboru in vsem, ki so prispevali za spomenik, se v svojem in v imenu svojih otrok kar najtopleje zahvaljujem. Bog plati!

Ljubljana, v novembru 1914.

Terezija Pretnarjeva,
vdova mestnega učitelja.

Zahvala.

Gospa Emilija pl. Schaller v Gradcu, hči nepozabljivega matematika in šolskega pisatelja blagopokojnega dež. šolskega nadzornika Franca viteza Močnika (rojenega 1. okt. 1814, umrlega 30. nov. 1892), je ob stoletnici rojstva svojega očeta poslala gospodu dež. šolskemu nadzorniku dvornemu svetniku Fr. Levcu znesek 100 K ter njega odmembo prepustila prostemu preudarku tega gospoda. Gospod dvorni svetnik je ta znesek naklonil »Društvu v pomoč učiteljev, njih vdov in sirot na Kranjskem«, katerega ustanovitelj je bil svoj čas, vitez Močnik. Za ta velikodušni dar se kar najtopleje zahvaljuje društveni odbor.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Prijave za naročitev Močnikove slike, ki bo natisnjena v fotografskem tonu na velikem kartonu, zadoščajo na naše uredništvo po dopisnicah. Denarja ni treba pošiljati naprej, ampak ga bodo naročniki nakazali po poštinih položnicah, ki bodo priložene poslanim slikam! — Kdor naroči Močnikovo sliko samo ali sliko njegove rojstne hiše ali pa oboje skupaj, naj to v svoji prijavi izrečno pove. — Vse učitelje-očete, oziroma vdove-matere nujno prosimo, naj nam poročajo o svojih sinovih-vojakih. — Apeliramo na okrajna učit. društva, ki izvedejo točno statistiko o učiteljih-vojakih in o sinovih-vojakih učiteljskih rodovih.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Vse c. naročnike in naročnice vljudno opozarjamo, da se bliža sklep leta, ko treba poravnati račune tiskarne. Mnogo jih je, ki za tekoče leto še niso poravnali naročnine. Mnogo tovarišev je bilo mobiliziranih in so kot naročniki odpadli. Zato bodi ostalih dolžnost, list krepko podpirati z vplačili tekoče in zaostale naročnine. Na ovitku današnje (40.) in prihodnje (41.) številke ima vsak naročnik napisano, do kedaj ima plačan list. Oni pa, ki so dobili zaradi zaostankov posebne račune, že vedo, kakšno je njihovo stanje glede naročnine, ki naj jo v rednih obrokih poravnajo.

Upravništvo.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 4. decembra t. l.

Zahajajte samo v lokale, kjer imajo na razpolago naš list!

Izdajatelj in odgovorni urednik:

Radivoj Korene.

Last in založba »Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Prav tako dobro ko
zrnata kava diši ob
pravilni pripravi
edino popolni kavini
nadomestek:
Kathreinerjeva
Kneippova sladna kava.

Sam z dobrim mlekom
in malo sladkorjem
zaužit, je pristni
Kathreiner
pljača, kakršna
mora biti.

Kdor hoče kaj natančnejšega čitati,
naj piše Kathreinerjevemu trgovcu
za sladno kavo d. dr., Dunaj I.,
Annagasse št. 2.

Pri nakupu različnega oblačilnega blaga se blagovolite obrniti na tvrdko

A. & E. Skaberné
Ljubljana, Mestni trg 10

obstoja od leta 1883.

Vzorci poštnine prosto!

Izredno nizke cene!